

Un steag al Breslei Măcelarilor din Arad

The Flag of the Butchers' Guild of Arad

Augustin Mureșan*

Abstract

The author presents the flag of the Butchers' Guild of Arad. On one side of the flag, in medallion, St. Luke the Evangelist, the butchers' guild's patron is represented. On his right, there is the consecrated symbol of the guild-the bull. On the other side of the flag, also in medallion, St. Mary the Virgin and the Holy Infant are painted. The flag dates back to 1850.

Key words: Arad, guild, flag, St. Luke the Evangelist, St. Mary the Virgin and the Holy Infant.

Breasla Măcelarilor din orașul Arad s-a înființat în anul 1721¹. Primul ei staroste a fost începând din anul 1722, Stengel Márton, iar primul părinte al breslei Goreisz János². De-a lungul anilor această asociație profesională arădeană a desfășurat o activitate bogată. Breasla avea conform tradițiilor breslelor, însemne distinctive între care și un steag³. El era arborat cu prilejul alegerii noilor staroști, serbări publice, religioase și alte evenimente importante care aveau loc în cadrul breslei sau în oraș⁴.

*Complexul Muzeal Arad; E-mail: augmureșan@gmail.com

¹ Lakatos Ottó, *Arad története*, II, 1881, p. 177.

² *Ibidem*.

³ Conform Jurnalului Ordinului Minorit din Arad, steagurile breslelor trebuiau ținute în biserica-mamă din Aradul -Vechi după cum hotărâse episcopul de Cenad, contele Engl Anton, la data de 14 iunie 1752, *ibidem*, pp. 168-169. vezi și Dan Demșea, *Inițiative muzeale arădene până la 1881. Colecții, colecționari, donatori, cercetători, expoziții*, în „Sargeția”, XXXIV, 2006, p. 903. Despre steagurile unor bresle arădene, vezi Lakatos Ottó, *op. cit.*, pp. 168-178.

⁴ În legătură cu folosirea steagurilor de breaslă în orașul Arad, istoricul Géza Kovách în 1978, scria: „La Arad mai observăm, la diferite aniversări, serbări publice sau bisericești, defilări ale breslelor cu drapele proprii”, vezi Géza Kovách, *Stăpânirea habsburgică și destrămarea feudalismului*, în *** „Aradul permanență în istoria patriei”, Arad, 1978, p. 172.

În anul 1781, breasla ținea steagul propriu în biserica mamă din Aradul-Vechi⁵, deoarece Sfinții patroni ai breslelor zugrăviți pe steagurile de bresle⁶, trebuiau ocrotiți între două sărbători aniversare, în incinta bisericii⁷. Așadar, steagul Breslei Măcelarilor arădeni se păstra în biserica în care se celebrau evenimentele importante ale acestei asociații breslașe. Nu știm dacă acest steag al breslei, menționat ca existent în anul 1781, care era cu mult mai vechi, se mai păstrează.

Privilegiul Breslei Măcelarilor din Arad a fost reconfirmat⁸ în anul 1845, de către regele Ferdinand V⁹, în Viena, alături de alte privilegii pentru bresle din acest oraș. După cinci ani, de la reconfirmarea actului privilegial, breasla măcelarilor își confecționează un nou steag, pe care îl ținea așezat în

⁵ Lakatos Ottó, *op. cit.*, II, 1881, p. 177.

⁶ La început, steagurile de breaslă reprezentau, probabil, în afara imaginii sfântului patron, numai chipuri sau scene cu caracter religios. Așa este, de pildă, cel mai vechi steag de breaslă bănățean, cunoscut până în prezent, cel al croitorilor, executat în 1740 - dar restaurat radical în 1832 -, păstrat în biserica Sf. Petru și Pavel din Arad. Cu timpul, datorită poate faptului că se simțeau mai puțin îngrădiți de canoane, pictorii bănățeni încep să introducă în compoziția generală a unor asemenea steaguri de breaslă, în afara imaginii - de dimensiuni mai mari - , patronului breslei respective și o imagine mai redusă - plasată, de obicei, în partea inferioară -, reproducând o scenă caracteristică din munca acelei categorii sociale, vezi Eleonora Costescu, *Steaguri de breaslă pictate în Banat în veacurile XVIII-XIX*, în „Ziridava”, XI, 1979, p. 818.

⁷ În acest sens, în bisericile din Lipova și Vinga s-au păstrat steagurile breslelor până în zilele noastre. Pentru a fi salvate de distrugere sau uitare, unele dintre aceste steaguri de breaslă din Lipova au fost trecute în păstrare în alte incinte decât nava Bisericii ortodoxe din acest oraș, vezi Dan Demșea, *op. cit.*, p. 903 și Eleonora Costescu, *op. cit.*, p. 819.

⁸ Actul privilegial se păstrează la Complexul Muzeal Arad, *fond Muzeu Feudal*, nr. inventar 403; Lakatos Otto, *op. cit.*, p. 177; Szádeczky Lajos, *A czéhek történetéről Magyarországon*, Budapest, 1889, în “Értekezések a történelmi tudományok köréből”, Budapest, 1890, p. 69; idem, *Iparfejlődés és a czéhek története Magyarországon, okirattárral (1307-1848)*, II, Budapest, 1913, p. 244; Eperjessy Géza, *Mezővárosi és falusi céhek az Alföldön és a Dunántúlon (1686-1848)*, Acad. Kiadó, Budapest, 1967, pp. 213; Géza Kovách, *Răspândirea meșteșugurilor în comunele comitatului Arad în secolele XVII-XIX*, Muzeul județean Arad, Arad, 1974, p. 11, idem, *Răspândirea breslelor rurale în partea de vest a României în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea*, în “Ialomița materiale de istorie agrară a României”, Slobozia, 1983, p. 529; Augustin Mureșan, *Răspândirea breslelor*, în „Arad-monografia orașului” (Prefață de prof. univ. dr. Nicolae Edroiu), Editura Nigredo, Arad, 1999, p. 86.

⁹ Este vorba de împăratul Ferdinand I al Austriei (1835-1848) din dinastia Habsburg-Lothringen (născut la 19 aprilie 1793, la Viena și decedat la 29 iunie 1875, la Praga) și rege al Ungariei (ca Ferdinand V), rege al Boemiei (Ferdinand V), rege al Lombardiei, principe al Transilvaniei etc.

biserica minorităților din Aradul Vechi¹⁰. Acest valoros însemn al breslei care a ajuns până la noi se păstrează astăzi, în colecția de steaguri a Complexului Muzeal Arad¹¹. Steagul a intrat în Muzeul arădean, după mai mulți ani de la desființarea breslei¹², ca urmare a *Legii industriei din 1872*¹³.

Din dorința de-a introduce acest izvor special în circuitul științific de specialitate, prezentăm acest vechi steag de breaslă. De la el se mai păstrează numai pânda steagului¹⁴. Aceasta este confecționată dintr-o singură țesătură de mătase de culoare roșie și are o formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 180 cm x 160 cm, pictată pe ambele fețe. Decorul ei, pictat cu auriu este identic pe ambele fețe: începe din cele patru colțuri cu vrejuri și flori de la care ies de o parte și de alta ghirlande din frunze de lauri și de măslin cu frunze și fructe. Pe marginile pânzei steagului, franjuri de culoarea acesteia.

Pe o față a pânzei steagului (Fig. 1), în centru, în medalion, delimitat de chenar dublu, dotat cu frunze de acant și încoronat cu o coroană închisă, toate aurii s-a înfățișat Sfântul Evanghelist Luca¹⁵, patronul breslei măcelarilor. În partea dreaptă a acestuia, simbolul consacrat al breslei măcelarilor, bou¹⁶. Dedesubtul medalionului s-a scris cu litere

¹⁰ Lakatos Otto, *op. cit.*, II, p. 177.

¹¹ Complexul Muzeal Arad, *fond Muzeu Feudal*, nr. inventar 2551.

¹² Steagul este donația Conventului Minorităților din Arad.

¹³ Vezi, *Az uj ipartörvény (Szentésítést nyert 1872 évi februárius hó 27 én)*, Pest 1872).

¹⁴ Pânda steagului = țesătură realizată din fire de mătase, damasc, bumbac etc. prinsă de hampa steagului pe una din laturi, vezi Alexandru Daneș, *Mic dicționar de vexilologie*, Brașov, 2010, p. 7.

¹⁵ Despre data sărbătorii Sfântului Evanghelist Luca (18 octombrie) la catolici, vezi Anexa VII, *Lista alfabetică a sărbătorilor catolice și a altor termeni cronologici folosiți în documentele medievale privitoare la Transilvania*, în „Documente privind Istoria României, Introducere”, vol. I, Editura Academiei R. P. R., 1956, p. 539. În aceeași dată Sfântul Luca este prăznuit și la ortodocși, vezi Anexa VI, *Lista alfabetică de sfinți, sărbători ortodoxe și diferite denumiri cronologice*, în „Documente privind Istoria României, Introducere”, vol. I, Editura Academiei R. P. R., 1956, p. 524. Sfântul Evanghelist Luca era cel de-al treilea evanghelist și este renumit ca pictor al Maicii Domnului cu Pruncul în brațe. De aceea a fost ales mai târziu ca patron al zugravilor. Era Sfântul protector al măcelarilor, sticlarilor și zugravilor, vezi Dorin Ioan Rus, *Alegerea Sfinților patroni ai unor bresle din Transilvania (I)*, în „Marisia” - etnografie, XXVI, 2000, pp. 163-169.

¹⁶ Pe cele două tipare sigilare (mic și mare) din anul 1721 ale Breslei Măcelarilor din Arad în câmpul sigilar s-a reprezentat o vită cornută (bou n. n.). Ambele aceste vestigii sigilare au legenda gravată cu litere majuscule în limba latină, primul: SIGILVM. LANION: CEHAS. ARADH. 1721 (SIGILIUL BRESLEI MĂCELARILOR DIN ARAD 1721) și al doilea: SIGILLVM* LANIONVM*CEHAS* ARADIENSIS* 1721, vezi Augustin

minusculă aurii în limba germană, legenda: *Die Ehrsame Fleischhauer
Zunft 1850* (Onorata breaslă a măcelarilor 1850).

Fig. 1. Steagul Breslei Măcelarilor din Arad (1850)

Pe cealaltă față a însemnului (Fig. 2) în centru, în medalion ornamentat identic ca mai sus, s-a înfățișat Sfânta Fecioară Maria cu Pruncul Iisus, stând deasupra norilor. Cu mâna stângă Fecioara Maria, ține Pruncul Iisus pe genunchiul stâng, iar cu mâna dreaptă sceptorul terminat cu floarea de crin. Pe cap coroană imperială. Iisus ține cu mâna dreaptă, globul cu cruce pe genunchiul drept, iar cu mâna stângă ridicată, binecuvântează. Dedesubtul medalionului s-a scris cu litere minusculă aurii în limba germană, legenda (ca mai sus): [*Die*] *Ehrsame Fleischhauer Zunft 1850* (Onorata breaslă a măcelarilor 1850)¹⁷.

Mureșan, *Sigilii de bresle din Vestul și Nord-Vestul României (secolele XVI-XIX)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, pp. 156-157 și p. 263, fig. 4-5.

¹⁷ Textul legendei steagului nu conține numele localității în care își desfășura activitatea această breaslă. Localitatea am identificat-o pe baza lucrării lui Lakatos Otto, *op. cit.*, vol.

Fig. 2. Steagul breslei Măcelarilor din Arad (1850).

Steagul este datat prin inscripție: 1850, anul confecționării acestuia. Pânza steagului este deteriorată - mătasea este pe alocuri sfâșiată, iar pe marginea inferioară franjuri, lipsesc¹⁸.

Acest steag de breaslă crează imaginea vechimii și tradiției acestei forme de organizare a meșteșugarilor arădeni și este una dintre piesele de acest gen care s-au transmis către noi. El continuă vechile tradiții breslașe figurând între bunurile comune cu valoare de simbol și reprezintă o mărturie istorică a existenței și activității acestei importante bresle arădene.

II, p. 177, în care autorul scrie că în anul 1850 Breasla Măcelarilor din Arad și-a confecționat un steag nou.

¹⁸ În prezent steagul se află într-un proces de restaurare la Complexul Muzeal Arad, el fiind restaurat de d-na ing. Alina Mladin, restaurator textile la această instituție.